

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 13.

Fylke: Nord-Trøndelag.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Overhalla.

Emne: Juletre og Julehalm.

Bygdelag:

Oppskr. av: Joh.s Fuglår.

Gard:

(adresse): Fredriksbergsgate 18,
Namsos.

G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Begge dele.

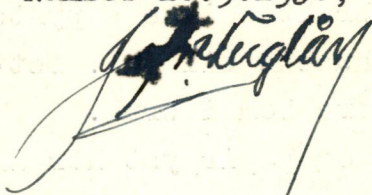
B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1) Juletre var ikke almindelig - kanskje ikke brukt overheadet i tidligere tid i Overhalla. Nu brukes juletre i alle heimer.
- 2) Skikken med juletre kom på bruk, såvidt jeg kan forstå i slutten av 1870 eller begynnelsen av 1880-årene, helst det siste.
- 3) Juletefefester kom ikke i bruk før i 1890-årene, da enkelte lærere tok til å arrangere sådanne for skolebarna. Andre juletefefester kom enda senere i bruk.
Kirkene har - det jeg har hørt - aldrig vært pyntet med juletre.
4. Såvidt vites bruktes ikke å pynte med kvister av noen slags inne i husene til jul. Dette gjøres heller ikke etter at juletre kom i bruk.
Hålmkroner og papirpynt har ikke vært brukt.
5. Stuen(e) pyntes ikke ut til jul med halm ell. l. enten man hadde juletre eller ei.
6. Juletreets størrelse? tja, så høyst forskjellig etter "smak og behag" fra små som anbringes på bord til de størrelser ^{Værelsets} ~~høys~~ høyde betinger.
7. Opprinnelig ble juletreet pyntet med hjemmelaget papirstas, med flerfarvede flettede "kurver" av glanspapir. Hjemmestöpte lys, ofte små de såkaldte "deriller".
I senere tid er så å si all juletrepynt hjemkjøpt fra butikker. Kjøpte juletrelys. Elektrisk juletrebelysning er ikke skjelden.
8. Juletreet pyntes i almindelighet både av store og små i forening - gamle og unge "barn".
9. Små juletrær stilles ofte på et bord, ellers på gulvet i en "fot".

10. Noen bestemt tid for når lysene på juletreet skal tendes er det ikke. De tendes nok hver kveld i hele julen sålenge lysene rekker eller til juletreet kastes ut.
11. I gang om juletreet deltar både store og små, unge og gamle. Alle som kan synger julesanger og julesalmer. Når dette repertoaret tar slutt synges andre sanger og salmer.
12. Juletreet står i allefall inne til trettendedag jul - Hellig Trengersdag - ofte lenger, men neppe lenger enn til tjuendedag jul.
13. Hösting av juletreet. Julegavene hengtes opprinnelig på treets kvister. Nu legges de under. Julegavene utdeles oftest av den yngre årsklasse.
- Frukt og lignende spisende tas litt etter hvert hele julen eller til alt er fortæret.
14. Til juletre brukes bestandig gran. Det må være pent vokset og velformet, helst med sterke kvister for å tåle vekten av det som måtte henges på.
15. Kunstig juletre er unödvendig. Her er granskog nok.
16. Utenfor huset settes ikke noe tre til jul. Juleneket anbringes på en stang eller ø et på tunet vokset tre.
- 1) Halm på gulvet juleaften er ikke brukt.
2, 3 og 4) Bortfaller. -

Namsos 10.3.1950,

3961

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Tillegg

til min besvarelse av emne 18, Juletre og Julehalm.

I punkt 7 om pynt av juletreet og om lys på dette har jeg benyttet uttrykket "deriller" entall "derill".

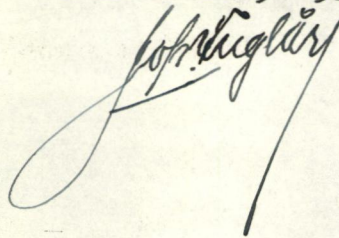
Dette trenger mulig en forklaring.

För det ble almindelig å kjøpe stearinlys i butikkerne, stöptes lysene hjemme på gårdene av fåretalg. Foruten i blikkformer ble massestöpning av lys foretatt på den måte, at i en smörkjerne (stav- stokk-kjerne) heldtes smeltet talg etter at der först var slått endel kokende vann i kjernen. Dette siste både for å holde talgen flytende, dernæst for å få talgen i passende høyde. På trepinner hengtes flere "lysrak" (veke, tande) av löst og mygt bomuldsgarn; vekene dyppedes flere ganger ned i talgen, hvoretter pinnen med vekene hengtes tilside for at talgen skulde stivne på vekene. Dette gjentokes flere ganger til lysene var av passende tykkelse.

Tilslutt ble det litet talg igjen oppå vannet. I denne rest dyppedes nye "lysrak". P. g. av at det nu var litet talg igjen ble de sist stöpte lys meget tynne.

Diisse tynne lys kaldtes "derill" - "deriller".

Namsos 10.3.1950,

3961